

PROGRAMMA/PROGRAM

NATIONALE HERDENKING SREBRENICA GENOCIDE 1995 / 2019

DONDERDAG 11 JULI 2019

09:30

Verzamelen voor Vredesmars
bij parkeerplaats Sportpark
de Roggewoning
Buurtweg 122 in Wassenaar

10:30

Vertrek Vredesmars
voor Srebrenica

15:00 - 16:30

Nationale Herdenking
Srebrenica Genocide
Het Plein in Den Haag

SPREKERS

Jan-Willem de Haan & Senada Klempić

GEBED

Aldin ef. Šahbazović

NOOIT VERGETEN - NIKAD NE ZABORAVITI

Platform **Bih**

WWW.SREBRENICA-HERDENKING.NL

VREDESMARS VOOR SREBRENICA 2019

Voorafgaand aan de Nationale Herdenking Srebrenica genocide wordt ieder jaar op 11 juli een vredesmars voor Srebrenica georganiseerd. Tijdens deze wandeltocht wordt er een symbolische route van 11 km gelopen ter nagedachtenis aan de slachtoffers van de op 11 juli 1995 gepleegde genocide. De vredesmars is voor het eerst in Nederland in 2013 georganiseerd en vindt dit jaar voor de zevende keer plaats. Iedereen is van harte uitgenodigd om mee te doen.

Wandelroute vredesmars

De startlocatie van de vredesmars is in Wassenaar (Sportpark de Roggewoning, Buurtweg 122). Vervolgens lopen de deelnemers van de mars langs de Scheveningse gevangenis, het voormalig Joegoslaviëtribunaal, het Vredespaleis met als eindbestemming Het Plein in Den Haag.

Het tijdschema van de vredesmars

09:30 uur verzamelen en uitdelen van de T-shirts
10:30 uur vertrek vredesmars
12:00 uur de Scheveningse gevangenis
13:00 uur het voormalig Joegoslaviëtribunaal
13:30 uur het Vredespaleis
14:30 uur aankomst vredesmars op Het Plein in Den Haag
15:00 uur Nationale Herdenking Srebrenica genocide

Meer informatie over de Vredesmars is te verkrijgen via de mail: marsmira2013@gmail.com

MARŠ MIRA ZA SREBRENICU 2019

Marš Mira se organizuje svake godine 11. Jula prije održavanja Nacionalne komemoracije za Srebrenicu. Ovaj marš je posvećen žrtvama počinjenog genocida u i okolini Srebrenice i dug je 11 kilometara. Maršruta od 11 kilometara je simbolična veza za događaj počinjenog genocida 11. Jula 1995 godine.

Marš Mira prvi put je organizovan 2013 godine u Holandiji, a ove godine se održava po sedmi put. Polazak je iz Wassenara (Sportpark de Roggewoning, Buurtweg 122), sa odredištem Het Plein, Den Hag.

Maršruta

Okupljanje i polazak iz Wassenara prema zatvoru Scheveningen, zatim kolona kreće prema Medjunarodnom krivičnom Sudu za bivšu Jugoslaviju, Palati Mira ka krajnjem odredištu Het Plein.

Vremenska šema maršrute

09:30 Okupljanje i podjela učesničkih majica

10:30 Polazak

12:00 Zatvor Scheveningen

13:00 Medjunarodni krivični Sud za bivšu Jugoslaviju

13:30 Palata Mira

14:30 Dolazak kolone na odredište het Plein Den Hag

15:00 Nacionalna komemoracija za žrtve počinjenog genocidana u i okolini Srebrenice

Više informacija možete dobiti putem maila: marsmira2013@gmail.com

PROGRAMMA

- 15:00** **Opening van de herdenking**
Mustafa Hadžiibrahimović i Leila Prnjavorac
- Het lied: “Jedna si jedina”**
Vredeskoor¹ & jeugdkoor IKC Selam Rotterdam
- 15:10** **Beginselverklaring organisatiecomité Nationale herdenking Srebrenica Genocide 2019**
Voorgedragen door Johann Grünbauer, voorzitter SGTRS
- Het lied: “Ruka u ruci”**
Vredeskoor (woordendirigent: Helga Kruse)
- 15:25** **Toespraak van de vereniging van overlevenden van de Srebrenica genocide 95**
Voorgedragen door Senada Klempić, dochter van overlevenden van de Srebrenica genocide
- Het lied: “Ik ben van nergens en overal”**
Vredeskoor
- 15:35** **Eerste stille rondgang en het lezen van de namen van slachtoffers**
Alle bezoekers van de herdenking mogen zich aansluiten
- 15:45** **Toespraak**
Advocaat Jan Willem de Haan
- Muziek: “Srebrenica Inferno”**
- 15:55** **Toespraak en het gebed**
Imam Aldin Šahbazović IKC Selam Rotterdam
- 16:10** **Twee minuten stilte**
Ingeleid door trompettist
- “Last Post”**
Bert van Bommel
- Het lied: “Da im idem”**
Vredeskoor (solo: Henk van Ziel)
- 16:25** **Tweede stille rondgang en het lezen van de namen van slachtoffers**
Alle bezoekers van de herdenking mogen zich aansluiten
- Loslaten van ballonnen**
Eerste ballon zal worden losgelaten door Šefkija Hadžiarapović die vanaf de eerste herdenking van de Srebrenica-genocide in Nederland nauw betrokken is bij de organisatie.
- Muziek: “Nemoj žaliti Suzama”**
IKC ‘Selam’ Rotterdam
- 16:45** **Dankwoord en afsluiting**
Mustafa Hadžiibrahimović en Leila Prnjavorac

¹ Vredeskoor: leden van Oost- Europakoor Mila te Leiden , koor Couleur Locale te Heteren, koor Phoenix Vocaal te Apeldoorn, IKC Bosniak te Arnhem. Dirigent: Sead Siočić

PROGRAM

- 15:00** **Početak komemoracije**
Mustafa Hadžiibrahimović i Leila Prnjavorac
- Pjesma: "Jedna si jedina"**
Vredeskoor (Mirovni Hor) i Hor IKC 'Selam' Rotterdam
- 15:10** **Izjava povodom centralne komemoracije Srebreničkog-genocida za 2019.**
Pročitat će Johan Grünbauer, predsjednik SGTRS-a
- Pjesma: "Ruka u ruci"**
Vredeskoor (dirigent: Helga Kruse)
- 15:25** **Govor udruženja preživjelih Srebreničkog-genocida juli 1995.**
Govor udruženja pročitat će Senada Klempić kćerka preživjelih Srebreničkog-genocida
- Pjesma: "Ik ben van nergens en overal"**
Vredeskoor
- 15:35** **Prvi mimohod i čitanje imena žrtava**
Svi prisutni mogu se priključiti
- 15:45** **Govor**
Jan Willem de Haan Advokat
- Muzika: "Srebrenica Inferno"**
- 15:55** **Govor i Dženaza**
Aldin ef. Šahbazović (Imam IKC-a Selam Rotterdam)
- 16:10** **Dvije minute šutnje**
- "Last Post"**
Bert van Bommel
- Pjesma: "Da im idem"**
Vredeskoor (solo: Henk van Ziel)
- 16:25** **Drugi mimohod i čitanje imena žrtava**
Svi prisutni mogu se priključiti
- Puštanje balona**
Prvi balon će pustiti Šefkija Hadžiarapović koji je od prve komemoracije Srebreničkog-genocida u Holandiji aktivno uključen u organizaciju komemoracije.
- Ilahija: "Nemoj žaliti Suzama"**
Hor IKC 'Selam' Rotterdam
- 16:45** **Riječ Zahvale**
Mustafa Hadžiibrahimović i Leila Prnjavorac

OPENING HERDENKING

Het is vandaag 11 juli 2019. 24 jaar geleden, in 1995, viel de enclave Srebrenica. In de dagen daarna werden meer dan 8000 mensen - vaders, moeders, zoons, dochters, broers, zussen, familie en vrienden - vermoord door Servische militaire extremisten.

Mijn naam is Mustafa Hadžiibrahimović, naast mij staat Leila Prnjavorac. Vandaag zullen wij samen het programma van de herdenking presenteren, zowel in het Nederlands als in het Bosnisch.

Vandaag worden in Potočari 33 geïdentificeerde slachtoffers van de genocide in Srebrenica begraven. Wij wensen u een goede herdenking met kracht en troost door de onderlinge verbondenheid van ons allen samen hier op Het Plein, en op alle andere plekken in de wereld waar deze genocide wordt herdacht!

Nu zal het vredeskoor en het jeugdkoor van IKC Selam Rotterdam het lied 'Jedna si jedina' zingen. Daarna zal de beginselverklaring worden voorgelezen.

POČETAK KOMEMORACIJE

Prije 24. godine, na današnji dan, 11. jula 1995. počinjen je genocid u i okolini Srebrenice. U nekoliko dana poslije pada UN zaštićene zone enklava Srebrenica, vojska RS-a i drugi srpski ekstremisti su svirepo ubili, eksekutirali, više od 8.000 ljudi – očeva, majki, sinova, kćerki, braće, sestara, familije i prijatelja.

Ja sam Mustafa Hadžiibrahimović, a pored mene stoji Leila Prnjavorac. Mi ćemo danas zajedno voditi program komemoracije na bosanskom i holandskom jeziku.

Danas se u Potočarima kopaju posmrtni ostaci 33. identificirane žrtve genocida. Svima koji danas obilježavaju i sjećaju se Srebreničkog-genocida kako u Potočarima, tako i širom svijeta, želimo mirnu i dostojanstvenu komemoraciju.

Sada slijedi izvedba 'Jedna si Jedina' koju će izvesti Mirovni hor i dječiji hor IKC Selam Rotterdam. Poslije toga će se pročitati ovogodišnja komemorativna izjava.

“DE ENIGE BEN JIJ”

*Land van duizend lentes, ik zweer jou eeuwige trouw
Van de zee tot Sava van Drina tot Una*

**De enige ben jij, mijn vaderland ben jij
De enige ben jij, Bosnië Herzegovina**

*Dat God jou en je nageslacht moge behoeden
Land van al mijn dromen, van mijn voorouders*

**De enige ben jij, mijn vaderland ben jij
De enige ben jij, Bosnië Hercegovina**

Vredeskoor:

*leden van Oost- Europakoor Mila te Leiden ,
leden van koor Couleur Locale te Heteren
leden van koor Phoenix Vocaal te Apeldoorn,
leden van IKC Bosniak te Arnhem.
IKC ‘Selam’ Rotterdam*

Dirigent: Sead Siočić

“JEDNA SI JEDINA”

*Zemljo tisuć ljetna, na vjernost ti se kunem.
Od mora do Save od Drine do Une.*

**Jedna si, jedina, moja domovina.
Jedna si jedina Bosna i Hercegovina.**

*Bog nek' te sačuva za pokoljenja nova.
Zemljo mojih snova, mojih pradjedova.*

**Jedna si, jedina, moja domovina.
Jedna si jedina Bosna i Hercegovina.**

BEGINSELVERKLARING

Nationale Herdenking Srebrenica Genocide 2019

SREBRENICA-GENOCIDE: WAARHEID EN GERECHTIGHEID !

Welkom u allen

11 Juli: het is een dag die zich voor altijd heeft vastgezet in het geheugen van bevolking van Bosnië, van ons Nederlanders, en van mensen in vele delen van de wereld. Ons aller aanwezigheid hier, op Het Plein in Den Haag staat symbool voor onze schaamte, onze woede en die van de internationale gemeenschap over de oorlog in Bosnië-Herzegovina die zijn einde vond in de schanddaad van de gebeurtenissen op en rond 11 juli 1995 in de door de VN tot Veilig Gebied verklaarde enclave Srebrenica. Het gebeurde onder Nederlandse ogen van Dutchbat, die in naam van de Verenigde Naties en de Nederlandse regering gezonden was om de bevolking van de enclave te beschermen.

Na het einde van de Tweede Wereldoorlog die miljoenen doden kostte, had de wereld in 1945 plechtig verklaard: "Dit nooit meer!" Maar het gebeurde wéér...De afspraken, de handtekeningen, ze bleken niets waard! Opnieuw werd, precies 50 jaar later, in het hart van Europa een genocide gepleegd. Honderdduizenden op de vlucht, vermoord, steden in puin. Uitmondend in de wereldschokkende schande: de val van het Veilige Gebied Srebrenica. Onder de vlaggen van de Verenigde Naties en van Nederland werd de bevolking van de enclave, die in doodsnood naar het stadje Srebrenica was gevlucht, onder toeziend oog en met medewerking van Dutchbat overgeleverd en viel in handen van generaal Mladic en zijn bende. Meer dan 8.400 mannen, enkele vrouwen en kinderen overleefden dat niet. Sindsdien ligt de Bosnische aarde bezaaid met massagraven...Jaar na jaar, op 11 juli worden de opgegraven en geïdentificeerde lichamen begraven. Ook vandaag. De drama's die zich op die dag afspeelden zijn niet om aan te zien.

"Wij willen de waarheid, wat is er gebeurd?? Wij willen gerechtigheid!!", vragen degenen die ontkwamen aan de genocide, en die nu al bijna 25 jaar naar de Haagse rechtbanken reizen om Nederland voor de dood van hun geliefden ter verantwoording te roepen.

Het is hartverscheurend hoe de moeders keer op keer wanhopig, verdrietig en boos achterblijven omdat hun aanklacht weer eens opnieuw werd afgewezen en ze zelfs bejegend worden als "Schreeuwerige moeders.". Het is zó beschamend om de landsadvocaat aan te horen die namens de Nederlandse staat de verdediging voert van het Nederlandse beleid ten aanzien van de gebeurtenissen. De advocaat die keer op keer probeert te rechtvaardigen wat niet te rechtvaardigen is!

In 2017 werd door de Haagse rechtbank uitgesproken dat Nederland tóch verantwoordelijk was voor de dood van slechts een klein deel van de mannen en kende enige schadevergoeding toe. Maar recentelijk adviseerde de advocaat-generaal aan de hoge Raad om toch maar géén schadevergoeding toe te kennen omdat Nederland niét verantwoordelijk kon zijn voor hun dood, want, zo meldde hij: "We konden immers niet weten dat ze de dood in werden gestuurd.' Opnieuw doet Nederland alles om onder haar verantwoordelijkheid uit te komen. En zo gaat het maar door, al bijna 25 jaar.

PRINCIPIJELNA IZJAVA

Povodom Nacionalnog Sjećanja na Genocid u Srebrenici. 2019

SREBRENICA GENOCID: ISTINA I PRAVDA!

Dobro došli!

11. juli: to je dan koji je zauvijek čvrsto vezan u sjećanju naroda Bosne i Hercegovine, nas Holanđana i ljudi u mnogim dijelovima svijeta. Naše prisustvo ovdje, na Trgu u Hagu simbolizira našu sramotu, našu ljutnju i ljutnju međunarodne zajednice u vezi rata u Bosni i Hercegovini, koji je završen sramotnim događajima oko 11. jula 1995. u sigurnosnom području od strane UN proglašene enklave Srebrenica. To se desilo pred očima Holandskog bataljona, koji je u ime Ujedinjenih nacija i Vlade Holandije upućen da zaštiti stanovništvo enklave.

Nakon završetka Drugog svjetskog rata, koji je koštao milione života, svijet je 1945. godine svečano izjavio: "Nikad više!" Ali to se opet dogodilo... Dogovori, potpisi, pokazali su se beskorisnim! Opet, tačno 50 godina kasnije, u srcu Evrope izvršen je genocid. Stotine hiljada u bijegu, ubijeni, gradovi u ruševinama. Vrhunska sramota koja je potresla svijet: Pad sigurnosne zone Srebrenica! Pod zastavama Ujedinjenih nacija i Holandije, stanovništvo enklave, koje je pobjeglo u grad Srebrenicu u nevolji, isporučeno je pod budnim okom i uz saradnju Holandskog bataljona i palo u ruke generala Mladića i njegove bande.

Više od 8,400 muškaraca, nekoliko žena i djece to nije preživjelo. Od tada je bosanska zemlja zasijana masovnim grobnicama ... Iz godine u godinu, 11. jula, iskopana i identifikovana tijela se sahranjuju. Čak i danas. Drame koje se odvijaju tog dana su nezamislive.

"Želimo istinu, što se dogodilo?" Želimo pravdu !!", traže oni koji su izbjegli genocid i koji već skoro 25 godina putuju na sudove u Hagu kako bi držali Holandiju odgovornom za smrt svojih najmilijih.

Srceparajuće je kako majke uvijek iznova ostaju očajne, tužne i ljute, jer su njihove optužbe ponovo odbačene i čak ih tretiraju kao "Vrišteće majke". Jako je neugodno slusati državnog advokata koji brani holandsku politiku o ovim događajima u ime holandske države. Advokat koji uvijek iznova pokušava opravdati ono što se ne može opravdati!

Haški sud je 2017. presudio da je Holandija odgovorna za smrt samo malog broja muškaraca i da se dodijeli neka kompenzacija. Međutim, nedavno je generalni advokat savjetovao Vrhovni sud da ne dodeljuje nikakvu kompenzaciju zato što Holandija nije mogla biti odgovorna za njihovu smrt, jer je, kako je rekao: "Uostalom, nismo mogli znati da su poslani u smrt." Još jednom Holandija čini sve da izbjegne svoju odgovornost. I tako to traje skoro 25 godina.

Hoezo: “Niet weten?” Natuurlijk was het wél te voorzien dat de Servische troepen die sinds het uitbreken van de oorlog in 1992 moordend, plunderend, verkrachtend en brandschattend over de Balkan trokken, de enclave Srebrenica buit zouden maken.. Uit de onlangs openbaar gemaakte stukken blijkt dat tenminste twee ministers, Dales en Pronk daarvan blijkbaar wél op de hoogte waren. Zij waarschuwden in niet mis te verstane bewoordingen. Werden die waarschuwingen moedwillig in de wind geslagen?

De uitzending van Dutchbat in 1994 naar Srebrenica toont in alle hevigheid de onvoorstelbare onwetendheid en de beschamende naïviteit waarmee Nederland het avontuur tegemoet ging met het mandaat aan onze militairen: “Afschrikken door aanwezigheid!” “Alleen terugschieten ter verdediging!” Je verzint het niet! Ter verdediging van wie? Zeker niét van degenen die beschermd dienden te worden. Zo gaat het steeds: het gaat om óns. Niét om de slachtoffers!

Onlangs, op 20 maart, werd Radovan Karadzic, de voormalig Bosnisch-Servische leider in hoger beroep door het Joegoslavië-Tribunaal in Den Haag veroordeeld tot een levenslange gevangenisstraf, voor het plegen van genocide, misdaden tegen de menselijkheid, en het schenden van de wetten van de oorlogsvoering. Blijdschap bij de nabestaanden: eindelijk gerechtigheid! Maar ook verdriet. Tranen om de geliefden die nooit meer terugkwamen.

Moge deze herdenking van de schanddaad die onder Nederlands ogen gepleegd werd een teken zijn dat wij hen gedenken die hun laatste rustplaats vinden op de begraafplaats Potocari. Dat wij hen gedenken die gezocht worden en nog niet gevonden zijn. Dat wij naast hen staan die net als zij van de Nederlandse regering waarheid en gerechtigheid eisen! Dutchbat ging naar Srebrenica ook in onze naam. Daarom verzoeken wij, degenen die de gruwelijkheden moesten ondergaan, samen met de Nederlandse burgers die zich mede-verantwoordelijk weten voor de gebeurtenissen nadrukkelijk aan de Nederlandse overheid: maak een einde aan het jarenlange, beschamende wegstijgen. Dat heeft te lang geduurd. Erken eindelijk en volledig de eigen rol in deze genocide, en aanvaard de daaraan verbonden consequenties!

Kako to: "Niste znali?" Naravno, bilo je moguće predvidjeti da će srpske trupe, koje su ubijale, pljačkale, silovale i palile po Balkanu od izbijanja rata 1992. godine, htjeti zauzeti Srebreničku enklavu. Nedavno otkriveni dokumenti pokazuju da su najmanje dva ministra, Dales i Pronk, očigledno bili obaviješteni o tome. Upozorili su na jasan način. Da li su ta upozorenja namjerno ignorisana?

Slanje Holandskog bataljona 1994. u Srebrenicu pokazuje u punom intenzitetu nezamislivo neznanje i sramnu naivnost kojom je Holandija krenula u avanturu mandata datog našim vojnicima: "Odvraćanje prisustvom!" "Samo pucati u odbrani!" Ne izmišljaš! U odbrani koga? Svakako ne onih koji su trebali biti zaštićeni. Tako to ide uvijek: radi se o nama. Ne o žrtavama!

Nedavno, 20. marta je Radovan Karadžić, bivši lider bosanski Srba, u žalbenom postupku Medjunarodnog krivičnog Suda za bivšu Jugoslaviju u Den Hagu, osuđen na doživotnu kaznu zatvora zbog počinjenog genocida, zločina protiv čovječnosti i kršenja zakona i običaja ratovanja.

Radost najbližih: konačno pravda! Ali i tuga. Suze za voljenima koji se nikada više nisu vratili.

Neka ova komemoracija sramote počinjene pred holandskim očima bude znak da se sjećamo onih koji nalaze svoje posljednje počivalište na mezarju u Potočarima. Da se sjećamo onih koje tražimo i još nisu pronađeni. Da stojimo uz one koji, poput njih, od holandske vlade traže istinu i pravdu! Holandski bataljon je poslat u Srebrenicu i u naše ime. Zato mi, oni koji smo morali da trpimo zločine, zajedno sa holandskim građanima, koji su zajednički osjećaju odgovornim za događaje, izričito tražimo od holandske vlade: Da prestane sa godinama sramnim okretanjem glave u stranu. To je predugo trajalo. Priznajte konačno i potpuno svoju ulogu u ovom genocidu i prihvatite s tim povezane posljedice!

“HAND IN HAND”

Hand in hand, bound in a bond.
Hand on hand, salt on a wound.
Earth pulls down heavy, heaven is high
Were I a falcon, then I would fly.

Tekst: Mak Dizdar

Arr: Fred Abbingh

Vredeskoor:

leden van Oost- Europakoor Mila te Leiden ,

leden van koor Couleur Locale te Heteren

leden van koor Phoenix Vocaal te Apeldoorn,

leden van IKC Bosniak te Arnhem.

Dirigent: Helga Kruse

“RUKA DO RUKA”

Ruka do ruke, luka do luke,
Ruka u ruci, muka u mucu.
Zemlja priteže, nebo visoko,
O, da sam ptica, pa da sam soko

TOESPRAAK VAN VERENIGING VAN OVERLEVENDEN VAN DE SREBRENICA GENOCIDE 1995

Wordt voorgedragen door Senada Klempić, dochter van overlevende van de Srebrenica-genocide

Geachte dames en heren, mijn beste Bosniërs, Nederlanders en andere aanwezigen,

Vandaag, na 24 jaar, zijn we weer bijeen op dit plein, waar we al vele jaren samenkomen, om de wereld, en vooral Nederland, te herinneren aan de gebeurtenissen van juli 1995. Aan de verschrikkelijke misdaad, die in Srebrenica geschiedde voor de ogen van de hele wereld en die we nooit zullen vergeten. Naast de genocide, die we hebben overleefd, is er vandaag de dag bij de overlevenden een blijvend gevoel van onrecht dat ons zoveel pijn doet, misschien zelfs meer dan de misdaad zelf.

De internationale gemeenschap, die zo toegewijd is als het gaat om "het respecteren van de internationale wet en normen", keek stilletjes naar de misdaad die zich voor haar ogen in de aanloop naar de 21ste eeuw afspeelde. Na de Holocaust op de Joden tijdens de Tweede Wereldoorlog werd er gezegd: "nooit meer", en toch gebeurde dit weer in haar aanwezigheid en voor haar ogen. Werden de inwoners van het beschermde gebied in Srebrenica al vóór hun dood ter dood veroordeeld?

We hadden honger en dorst, liepen blootsvoets in een enclave, gewond en tot het uiterste gekweld. Men heeft ons bijgestaan met humanitaire hulp, zelfs op een natte weg, om ons te redden van de collectieve dood. We keken toen in de lucht en verheugden ons op het geronk van vliegtuigen en de haken van de parachute-pallets met voedsel. We keken naar dezelfde hemel in die warme juli-dagen van 1995, in afwachting van het geronk van vliegtuigen, deze keer gevechtsvliegtuigen, maar we hoorden ze niet. We zijn verraden! Verraden door iedereen! We blijven achter in de ring om voor ons eigen leven te vechten alsof we beesten zijn!

De internationale strijdkrachten, de zogenoemde "blauwhelmen", met hun mandaat en aanwezigheid, hadden ons moeten beschermen tegen massale uitroeiing. Dezelfde blauwhelmen keken slechts toe hoe een voltallige bevolkingsgroep werd verdreven en uitgeroeid. Zulke massamoorden en verdrijvingen werden enkele jaren later als genocide gekenmerkt door het Internationale Gerechtshof. Bewust, al dan niet uit onwetendheid, had de internationale gemeenschap verkeerde aannames gedaan, die zouden resulteren in massale misdaden jegens één bevolkingsgroep. Massamoorden van meer dan achtduizend Bosniërs vonden plaats binnen het zogenaamde beschermde gebied Srebrenica.

Als je destijds onvoldoende of niets hebt gedaan, zie dan tenminste nu in wat er zich afspeelt, al die jaren na de genocide op de Bosniakken en de beëindiging van het gewapende conflict in Bosnië Herzegovina. De internationale gemeenschap richtte het Haagse Oorlogsmisdaden Tribunaal op, dat zich, ondanks alle kritiek, van zijn taak heeft gekweten. De meeste oorlogsmisdadigers, vooral zij, die de meeste verantwoordelijkheid droegen, zijn gestraft voor hun misdaden.

GOVOR UDRUŽENJA PREŽIVJELIH SREBRENIČOG-GENOCIDA JULI 1995

Govor udruženja porčitat će Senada Klempić kćerka preživjelih Srebreničkog-genocida

Poštovana gospodo, dragi moji Bosanci, Holanđani i ostali prisutni

Evo i danas, poslije 24. godine ponovo smo okupljeni ovdje, na ovom trgu gdje se okupljamo već duži niz godina, da podsjetimo svijet, a posebno Holandiju na dešavanja iz jula 1995. godine. Na taj strasni zločin koji se dogodio u Srebrenici na očigled cijelog svijeta koji nikada nećemo i ne smijemo zaboraviti. Pored genocida koji smo preživjeli i dan-danas prema nama, preživjelima, konstantno se čini nepravda koja nas boli isto toliko, možda i više od samog zločina.

Međunarodna zajednica koja se toliko zalaže "za poštivanje međunarodnog prava i normi", nijemo je posmatrala zločin koji se dešavao ispred njenih očiju na pragu 21.vijeka. Poslije holokausta nad Jevrejima iz drugog svjetskog rata, rekli su "nikad više", a eto desilo se upravo u njihovom prisustvu i pred njihovim očima. Jesu li tadašnji stanovnici zaštićene zone u Srebrenici bili osudjeni na smrt i prije smrti?

Bili smo u enkalvi gladni, žedni, goli, bosi, napaćeni i izmučeni do besvijesti. Dopremali su nam humanitarnu pomoć čak i zranim putem kako bi nas spasili od kolektivne smrti. Gledali smo tada u nebo radujući se svakom zvuku aviona i huki padobranskih paleta sa hranom. Gledali smo u to isto nebo i tih toplih julskih dana 1995. iščekujući ponovo zvuk aviona, ovaj put borbenih, ali ih tada nismo dočekali. Izdati smo! Izdati od svih! Ostavljeni smo u obruču da se sami borimo za sopstveni život kao nekakve šumske zvijeri.

Međunarodne vojne snage, takozvani "Plavi šljemovi", svojim mandatom i prisustvom su trebale i morale da nas zaštite od masovnog pogubljenja. Ti isti, plavi šljemovi su samo nadgledali protjerivanje i uništenje jedne kompletne populacije, jednog naroda. Takva masovna pogubljenja i protjerivanja će međunadni sud pravde nekoliko godina kasnije okarakterisati Genocidom nad jednim narodom. Da li namjerno ili iz neznanja je međunarodna zajednica imala pogrešne pretpostavke koje će rezultirati masovnim zločinima nad pripadnicima jednog naroda. Izvršeno je masovno pogubljenje više od osam hiljada Bošnjaka zaštićene zone.

Ako tada niste učinili dovoljno ili skoro ništa pogledajte bar sada šta se dešava svih ovih godina nakon počinjenja genocida nad Bošnjacima i prestanka oružanog sukoba u Bosni i Hercegovini. Međunarodna zajednica je osnovala Haški tribunal za ratne zločine koji je, i pored mnogih osporavanja, skoro upotpunosti ispunio svoju zadaću. Većinu ratnih zločina, posebno onih najodgovornijih je kaznio za njihova zlodjela.

Echter, de internationale gemeenschap en de Europese Unie doen er weinig aan om de sociaal-politieke toestand in Bosnië Herzegovina te verbeteren – het land zit nog steeds vast aan de opgelegde bepalingen van het Dayton Vredesakkoord, die de vooruitgang tegenhouden. Rustig kijken ze toe hoe de genocide publiekelijk wordt ontkend en de internationale gemeenschap geminacht, alsmede haar instellingen en vertegenwoordigers, die zijn gestationeerd in Bosnië en Herzegovina met de bevoegdheid om het mandaat te handhaven en op te treden tegen de schending van de wetten.

Het buurland Servië, dat werd berecht voor zijn falen in het voorkomen van de genocide in Srebrenica, steunt nog steeds de soevereiniteit en de territoriale integriteit van de Servische Republiek in Bosnië Herzegovina. Servische politici binnen deze Servische Republiek trachten de geschiedenis van Bosnië en Herzegovina te verdoezelen en vervalsen en worden daarbij gesteund door academici uit Servië. De academici beamen en moedigen hun uitspraken over afscheiding van de Servische Republiek van de rest van Bosnië Herzegovina zelfs aan. Door deze houding dragen ze aanzienlijk bij aan de vernedering van Bosnië, waardoor de toch al deplorabele toestand steeds ondraaglijker wordt. Oorlogsmisdadigers, die niet worden vervolgd in nationale rechtbanken, verbergen zich nog steeds in Servië, hoewel bekend is dat ze misdaden hebben gepleegd. Zelfs sommige bewezen en veroordeelde oorlogsmisdadigers hebben bescherming gezocht en gevonden in datzelfde Servië.

We zijn ons ervan bewust dat het verlies van onze geliefden en medeburgers nooit kan worden vergoed. Het blijft aan ons alleen om gerechtigheid te zoeken in hun naam, om onszelf en de wereld te herinneren aan deze verschrikkelijke misdaad: genocide. We kunnen vergeven, maar we zullen niet vergeten! Wij vragen u, dames en heren van de internationale gemeenschap en de Europese Unie, om meer te doen voor Bosnië. Bekijk hoe het beter kan en werk aan een oplossing voor de huidige situatie. Gerechtigheid moet op de een of andere manier overwinnen! Anders zullen jouw en onze woorden "nooit meer" slechts holle woorden blijken, zoals dat het geval was na de Holocaust.

De Nederlandse regering heeft tot nu toe ruimhartig bijgedragen aan de opsporing en identificatie van de slachtoffers en aan vele andere hulpprojecten. Heel erg bedankt hiervoor, maar weet dat materiële hulp niet de eerste prioriteit is van de slachtoffers. Bovenal hebben we behoefte aan genoegdoening op geestelijk vlak. Cruciaal is het aanvaarden en erkennen van wat er in het niet al te verre verleden is gebeurd. Hierbij verzoeken wij de Nederlandse regering en het parlement ondubbelzinnig de resolutie van het Europees Parlement te veroordelen, de genocide van Srebrenica te erkennen én dat 11 juli wordt uitgeroepen tot een nationale herdenkingsdag voor de slachtoffers. Ik geloof dat wij in dat geval ieder jaar op 11 juli met veel en veel meer mensen zouden staan op deze plek.

Voor alle slachtoffers van de genocide, vooral voor hen, die vandaag in de graven liggen bij het herdenkingscentrum in Potocari, vraag ik genade voor hun ziel. Ik dank u voor uw tijd en aandacht. Bedankt voor uw medeleven met de overlevenden, wier ziel erg gewond is.

Sa druge strane, međunarodna zajednica i evropska unija malo čine da poboljšaju društveno-političko stanje u Bosni i Hercegovini koja je ostala zarobljena u okvirima Dejtonskog mirovnog sporazuma. Mirno gledaju javno negiranje genocida i omalovažavanje međunarodne zajednice i njihovih institucija i predstavnika koji su stacionirani u Bosni i Hercegovini i koji imaju mandat i ovlasti da reaguju kod svakog kršenja ustavnih i zakonskih odredbi te zemlje.

Susjedna nam Republika Srbija, koja je presuđena za nespriječavanje zločina genocida u Srebrenici, još uvijek samo deklarativno podržava suverenitet i teritorijalni integritet Bosne i Hercegovine. Preko svoje Akademije Nauka i Umjetnosti definiše nove ciljeve srpske politike a srpske političare u entitetu Republika Srpska podržavaju u prekrajanju i falsifikovanju historije Bosne i Hercegovine. Podstiču i tolerišu njihove povremene ispade za izdvajanjem i odcijepljenjem entiteta Republika Srpska od ostatka Bosne i Hercegovine. Svojim postupcima, umnogome doprinose da ionako loše stanje u Bosni i Hercegovini postane još gore i nepodnošljivije kako bi ovu državu ponizili i pokazali da je ona nemoguća. U istoj toj Srbiji još uvijek se kriju ratni zločinci koji se ne procesuiraju pred domaćim sudovima iako se pouzdano zna da su se posebno isticali u činjenju zločina nad drugima i drugačijima. Čak i neki dokazani i presuđeni ratni zločinci su svoju zaštitu potražili i našli na teritoriji iste te Srbije.

Mi smo svjesni da naše najmilije, izgubljene sugrađane ne možemo vratiti u život. Ostaje nam jedino da u njihovo ime tražimo pravdu, da opominjemo i podsjećamo sebe i svijet na taj stravični zločin - Genocid. Oprostiti možemo a zaboraviti nećemo! Vas gospodo iz međunarodne zajednice i evropske unije molimo da učinite više za Bosnu i Hercegovinu. Proučite bolje sadašnje stanje u Bosni i Hercegovini i upustite se u rješavanje takvog stanja dok još uvijek nije kasno. Ono se mora prevazići na ovaj ili onaj način! U suprotnom, Vaše i naše riječi "nikada više" će ostati mrtvo slovo na papiru kao što su ostale i nakon holokausta iz drugog svjetskog rata.

Holandska Vlada je do sada izdvojila ogromna finansijska sredstva za pronalazak i identifikaciju žrtava u Bosni i Hercegovini i na mnoge druge projekte pomoći. Mnogo Vam hvala na tome, stim da trebate znati da nama žrtvama nije na prvom mjestu materijalna pomoć. Iznad svega nama je potrebna duševna satisfakcija. Prihvatanje i priznanje onoga što se desilo u ne tako dalekoj nam prošlosti je za nas od krucijalne važnosti. U to ime, sa ovog mjesta, tražimo da Holandske Vlade i Parlament nedvosmisleno prihvate Rezoluciju Evropskog Parlamenta o osudi zločina genocida u Srebrenici i da 11. juli proglaše za nacionalni dan sjećanja na žrtve genocida. U tom slučaju vjerujem da bi nas ovdje, na ovom mjestu, svakog 11. jula bilo mnogo, mnogo više.

Svim žrtvama genocida, posebno onima koji se danas kopaju u memorijalnom centru u Potočarima, rahmet duši a Vama godpodo hvala na izdvojenom vremenu i pažnji. Hvala Vam sto se suosjećate sa nama preživjelima kojima je duša mnogo ranjena.

“IK BEN VAN NERGENS EN OVERAL”

Ik ben van nergens en overal.
Ben van de berg en van het dal.
Ik ben van morgen en avond,
van de zee en van de haven,
ik ben van nergens en overal.

Ik ben van rust en ik ben van duur,
ben ik een vriend en verre buur.
Ben ik van vuur en van water,
ben van vroeg en ben van later.
Ik ben van rust en ik ben van duur.

Ben van de zon en ben van de maan,
van dag en nacht van gaan en staan.
Ik ben van heinde en verre,
van het meer en van de sterren,
ben van de zon en ben van de maan.

De lucht is breed en de wereldwijd,
ik ben van nooit en van altijd.
Ben van het dal en de bergen,
ben van o-ver-al en nergens,
de lucht is breed en de wereldwijd.

*Muziek: Vic Nees (Be) (*1936)
Bewerkt door: Sead Siočić 2019*

*Vredeskoor:
leden van Oost- Europakoor Mila te Leiden ,
leden van koor Couleur Locale te Heteren
leden van koor Phoenix Vocaal te Apeldoorn,
leden van IKC Bosniak te Arnhem.*

Dirigent: Sead Siočić

“JA SAM OD NIKUDA I SVAKUDA”

Ja sam od nikuda i svakuda.
Ja sam od brda i doline.
Ja sam od jutra i večeri,
od mora i luke,
ja sam od nikuda i svakuda.

Ja sam od mirovanja i ja sam od trajanja,
ja sam od prijatelja i dalekog komšije.
Ja sam od vatre i od vode,
ja sam od rano i od kasnije.
Ja sam od mirovanja i ja sam od trajanja.

Ja sam od sunca i od mjeseca,
od dana i noci od kretanja i stajanja.
Ja sam sa svih strana i daleka,
od jezera i od zvijezda,
ja sam od sunca i od mjeseca.

Ja sam od doline i brda,
Ja sam od svu-ku-da i nikuda,
zrak je širok i širom svijeta rasprostranjen.

TOESPRAAK: JAN WILLEM DE HAAN

Advocaat

Beste mensen,

Vandaag is de 24e herdenking op het Plein in Den Haag van de val van de enclave Srebrenica. Ieder jaar staan jullie hier en zijn jullie een pijnlijke herinnering aan een gebeurtenis die de Nederlandse overheid het liefst in vergetelheid zou zien wegzakken. De combinatie van de woorden 'Srebrenica' en 'Nederland' geven tot op heden een bittere nasmaak.

Het thema van de herdenking vandaag is 'waarheid en gerechtigheid'. Twee begrippen die de inwoners van Srebrenica die de val van de enclave hebben moeten ondergaan maar nauwelijks gekregen hebben. Tot op de dag van vandaag proberen degenen die verantwoordelijkheid over het drama dragen hun verantwoordelijkheid te minimaliseren, afschuiven of zelfs geheel te ontkennen. Tot op de dag van vandaag zijn er mensen die hebben deelgenomen aan of hebben opgedragen tot de massaslachting die hun straf ontlopen. 'Waarheid en gerechtigheid' hebben een lange weg te gaan.

De val van de enclave Srebrenica was wereldwijd nieuws en vormde de opmaat tot de eerste genocide op Europees grondgebied sinds het einde van de Tweede Wereld Oorlog. Na die genocide tijdens de Tweede Wereld Oorlog werd er een belofte gedaan. 'Dit zal nooit meer gebeuren'. De wereldgemeenschap zou er borg voor staan dat een genocide nooit meer kon gebeuren. Het Srebrenica drama vormt een bittere herinnering aan het feit dat die belofte een loze belofte is gebleken.

De wereldgemeenschap dient blijvend herinnert te worden aan wat de uiterste consequentie kan zijn van niet, te laat of te slap ingrijpen in conflicten. Nederland kan en zou hierin een nadrukkelijke rol in kunnen spelen. Immers, Nederland is en blijft verbonden met Srebrenica en weet uit eerste hand wat zich ter plekke heeft afgespeeld en welke rol zij hierin heeft gespeeld als vertegenwoordigers van die wereldgemeenschap in de vorm van het Dutchbat.

Naast 'waarheid en gerechtigheid' speelt ook erkenning een essentiële rol. In plaats van nadrukkelijk het falen van Dutchbat en haar gedeelde verantwoordelijkheid te erkennen worden er tot op de dag van vandaag namens de Nederlandse Staat procedures gevoerd ten einde maar geen verantwoording te hoeven afleggen over het lot van de inwoners van Srebrenica.

In de tijd dat ik als jurist bij de SRA werkzaam was heb ik een aantal van jullie die hier nu aanwezig zijn leren kennen. De verhalen die ik hoorde waren stuk voor stuk gruwelijk en hartverscheurend. Toen pas heb ik kunnen zien en horen welke impact die gruwelijke oorlog in Bosnië op gewone mensen, die nimmer om die oorlog gevraagd hebben, heeft gehad. En dan nog, het zien en horen staat niet gelijk aan het voelen, het hebben moeten ondergaan. Srebrenica heeft een nooit uit te wissen impact voor hen die het hebben ondergaan, hun kinderen en kleinkinderen.

GOVOR: JAN WILLEM DE HAAN

Advokat

Poštovani,

Danas je 24. komemoracija pada enklave Srebrenica na Trgu (Het Plein) u Den Hagu. Svake godine vi ste ovdje prisutni i bolno ste sjećanje na događaj koji bi holandska vlada najrađe željela da polahko ode u zaborav. Kombinacija riječi 'Srebrenica' i 'Nizozemska' do dan danas daju jedan gorak ukus.

Tema današnje komemoracije je 'istina i pravda'. Dva pojma koji stanovnici Srebrenice koji su pad enklave morali pretrpjeti još u pravom smislu nisu dočekali. Do dan danas oni koji nose odgovornost za dramu pokušavaju svoju odgovornost da minimilaziraju, da je odbace ili čak da je potpuno negiraju. Do dan danas ima onih koji su učestvovali u masovnim egzekucijama ili su davali naredbe za njih, a izmakli su kazni. 'Istina i pravda' imaju još dug put do svog ostvarenja.

Pad enklave Srebrenica bio je udarna vijest u svijetu i bio je uvertira za prvi genocid na evropskom tlu od kraja Drugog svjetskog rata. Poslije genocida tokom Drugog svjetskog rata dato je obećanje. 'Ovo se nikad više neće desiti'. Međunarodna zajednica je trebala da bude garant da se genocid više nikad ne može desiti. Srebrenička drama je jedno gorko sjećanje na činjenicu da se tada dato obećanje ispostavilo kao prazno obećanje.

Međunarodnu zajednicu treba trajno podsjećati šta su krajnje posljedice ne miješanja, zakašnjele ili preslabe intervencije u jedan konflikt. Nizozemska može i trebala bi u ovome da igra ključnu ulogu. Nakon svega, Nizozemska jeste i ostat će vezana za Srebrenicu i zna iz prve ruke šta se na licu mjesta odigravalo i koji ulogu je ona sama odigrala kao predstavica te međunarodne zajednice u formi Dutchbata.

Pored 'istine i pravde' također priznanje igra ključnu ulogu. Umjesto da se neuspjeh Dutchbata i svoja zajednička odgovornost naglašeno prizna, vode se do dan danas sudski procesi u ime države Nizozemske da bi se na kraju izostavila odgovornost za sudbinu stanovnika Srebrenice.

U periodu kad sam radio kao pravnik za SRA upoznao sam neke od vas koji sta danas ovdje prisutni. Svaka od priča koje sam tada čuo je bila strašna i srceparajuća. Tek tada sam mogao vidjeti i čuti kakoj je taj strašni rat u Bosni uticao na obične ljude koji nikada taj rat nisi ni željeli. I opet, vidjeti i čuti nešto nije isto što i osjetiti, morati sve to preživjeti. Srebrenica ima neizbrisiv trag za one koji su je preživjeli, za njihovu djecu i unučad.

Een beetje een voorstelling maken van die impact kan ik wel. Mijn Joodse grootmoeder heeft tijdens de Tweede wereldoorlog moeten meemaken hoe zo goed als haar volledige familie is afgevoerd naar het Oosten om nooit meer terug te komen. Haar man, mijn opa, lid van het verzet, heeft het einde van de oorlog niet mee kunnen maken en is in maart 1945 vlak voor de bevrijding overleden. De herinnering aan hem is er nog wel. 300 Meter hier vandaan, in een niet meer in gebruik zijnde ingang van de Tweede Kamer bevindt zich de 'erelijst gevallen'. Een gekalligrafeerd boek met daarin de namen van ongeveer 18.000 Nederlanders die tijdens de strijd in de Tweede Wereldoorlog als militair of lid van het verzet zijn gesneuveld. Voor mij, 17 jaar na de Tweede wereldoorlog geboren, is het van belang dat er naast de jaarlijkse herdenking op 4 mei een monument in de vorm van de 'erelijst gevallen' bestaat. Hier is dan wel een vorm van erkenning.

De jaarlijkse 11 juli herdenking op het Plein heeft jarenlang moeten plaatsvinden onder de vlag van het Ministerie van Defensie in volle top. Pas sinds een paar jaar is er het besef doorgedrongen dat de vlag halfstok gepast is. Het zou de Nederlandse overheid sieren indien er naast erkenning van het eigen falen ook volhartig worden erkent. Want nogmaals, of we het nu willen of niet Nederland blijft tot in de lengte van dagen aan het lot van Srebrenica verbonden.

Juist omdat die geschiedenis zo'n impact heeft, en omdat de herinneringen daaraan zo lang voortleven is het van belang dat de verantwoordelijken en medeverantwoordelijken hun rol in het drama erkennen. Het past niet om te trachten die verantwoordelijkheid te verdoezelen of de eigen rol te minimaliseren. Er dient, hoe lastig of pijnlijk dit ook kan zijn, zonder enig voorbehoud erkenning van de eigen rol plaats te vinden. Pas dan zal er sprake zijn van 'waarheid' en volgt er mogelijk 'gerechtigheid'.

Ja se djelimično mogu sa tim identificirati. Moja baka je bila Jevrejka koja je za vrijeme Drugog svjetskog rata doživjela kako joj skoro cijelu familiju deportuju na Istok u nepovrat. Njen muž, moj djed, je bio član otpora, i nije doživio kraj rata, jer malo prije oslobođenja preminuo u martu 1945. Sjećanje na njega je još uvijek živo. Tri stotine metara odavde, u jednom od hodnika Pralamenta, koji više nije u upotrebi, nalazi se 'počasna lista palih'. Kaligrafska knjiga sa imenima oko 18.000 Nizozemaca koji su za vrijeme borbi u Drugom svjetskogm ratu kao vojnici ili članovi otpora poginuli. Za mene, rođenog 17 godina poslije Drugog svjetskog rata, je važno da pored godišnje komemoracije 4. maja postoji i monument u formi 'počasne liste palih'. Ovdje se može reći da postoji jedna vrsta priznanja.

Godišnja komemoracija 11. jula na Trgu je godinama održavana ispod holandske zastave na Ministarstvu Odbrane koja je stajala na vrhu koplja. Tek prije nekoliko godina prodrila je svijest da tom danu pristoji zastava na pola koplja. Holandsku vladu bi krasilo kad bi u potpunosti priznala svoj vlastiti neuspjeh. Jer još jedanput, da li mi to željeli ili ne, Nizozemska će ostati zauvijek vezana za sudbinu Srebrenice.

Upravo zato što ta istorija ima takav dubok uticaj i što sjećanja i dalje žive, važno je da odgovorni i su-odgovorni njihovu ulogu u drami priznaju. Nije prikladno pokušati tu odgovornost prikriti ili sopstvenu ulogu minimalizirati. Treba, koliko god to teško ili bolno bilo, bezrezervno priznati svoju ulogu. Tek tada će biti riječi o 'istini' i može slijediti 'pravda'.

Jan-Willem de Haan

“SREBRENICA INFERNO”

*Moeder, moeder, ik droom nog steeds van je
zuster, broeder, ik droom van jullie alle nachten
jullie zijn er niet, jullie zijn er niet, jullie zijn er niet
'k zoek jullie, 'k zoek jullie, 'k zoek jullie
waar ik ga zie ik jullie
Moeder, vader, waar zijn jullie*

***Bosnië mijn, jij bent nu mijn moeder
Bosnië mijn, ik noem jou mijn moeder
Bosnië moeder Srebrenica zuster
ik ben niet alleen***

“SREBRENICA INFERNO”

*Majko, majko, jos te sanjam
Sestro, brate, jos vas sanjam svake noci
Nema vas nema vas nema vas
Trazim vas trazim vas trazim vas
Gdje god krenem vidim vas
Majko, oce, sto vas nema*

***Bosno moja ti si moja mati
Bosno moja majkom cu te zvati
Bosno majko Srebrenice sestro
Necu biti sam***

TOESPRAAK: ALDIN EF. ŠAHBAZOVIĆ

Imam IKC Rotterdam

In de naam van Allah, de Barmhartige, de Genadevolle

Gewaardeerde moeders en zusters, beste broeders, geachte aanwezigen,
Moge vrede, genade en zegeningen van Allah op u zijn

Terwijl wij ons voorbereiden voor het gebed, wil ik allereerst iedereen bedanken die deze herdenking heeft mogelijk gemaakt en die inmiddels met dank aan Allah een mooie traditie is geworden, ik bedank ze namens mezelf en de Islamitische Vereniging in Bosnie en Herzegovina en daarmee ook namens de Islamitische Vereniging van Bosniakken in Nederland. Moge Allah alle organisatoren belonen en alle anderen die op welke manier dan ook mee hebben geholpen dat wij vandaag op deze plek ons gezamenlijk gebed kunnen verrichten voor onze overledenen, onze broeders en zusters, slachtoffers van de genocide in Srebrenica van 1995. Op deze manier herdenken wij hen en blijven we herinneren dat Srebrenica symbool staat voor het ergste menselijk lijden aan het eind van de 20^e eeuw in Europa, onze grootste wond, verdriet en pijn.

Al 24 jaar begraven wij onze doden uit Srebrenica en vandaag worden in Potočari 33 slachtoffers begraven. Potočari hebben ook hun eigen 'Klaagmuur'. Dat is een enorme begraafplaats in het Herdenkingscentrum Potočari die iedereen eens in zijn leven zou moeten bezoeken en daar lering uit trekken. Echter, in Potočari ontbreekt er een 'schandemuur', waarop alle namen zouden staan van diegene die op welke manier dan ook verantwoordelijk zijn voor deze wandaad en ze zijn er met zijn velen. De genocide in Srebrenica is niet gepleegd door één of een paar misdadigers. Ze waren met honderden en duizenden. De genocide was systematisch voorbereid en uitgevoerd.

Praten over deze genocide is onze morele en religieuze, maar ook onze burgerlijke en democratische plicht, want als we werkelijk de toekomstige genocides en misdaden willen voorkomen en als wij eerlijk en oprecht willen dat nooit en niemand iets dergelijks overkomt, dan moeten wij veel meer doen dan gebruikelijk meelevens met de slachtoffers. Wij moeten de innerlijke persoonlijkheid van de pleger van een soortgelijke misdaad begrijpen net als de onverschilligheid van de toeschouwer van deze misdaad. Wij moeten vaststellen wat is dat, dat sommige mensen drijft, die over het algemeen 'normaal' zijn, om andere mensen en volkeren zodanig te haten dat ze bereid zijn hun planmatig en systematisch uit te roeien?! Aan de andere kant moeten wij ook hun mensen onderzoeken en leren kennen die de genocideplegers helpen of langs de lijn staan en zwijgzaam de misdaden op onschuldige mensen aanschouwen. Wij moeten allemaal kennis nemen van de holocaust en de genocide, niet alleen als een onderdeel van de geschiedenis, maar ook als een manier om onze kinderen te leren over de gevaren van de racisme, antisemitisme, islamofobie en alle andere voorbeelden van menselijk onverdraagzaamheid; om te leren om de menselijke waardigheid en integriteit te waarderen, om de religie en de religieuze verschillen te waarderen, om de vrijheid en de grenzen van de menselijke vrijheid te waarderen, om de menselijke eer te waarderen en onderlinge verschillen te respecteren.

Laten wij bidden tot onze Verhevene om barmhartig te zijn voor onze overledenen, dat Hij diegene die verantwoordelijk leidt en inzicht geeft in datgene wat zich heeft afgespeeld in Bosnie en Herzegovina in recente agressie, dat had kunnen plaats vinden in elk ander land en een elk ander volk had kunnen treffen. Laten wij altijd denken aan de woorden van onze profeet Muhammed, s.a.v.s., vrede zij met hem: Doe de ander niet wat jij ook jezelf niet zou aandoen. Door dit principe ons leven toe te laten, zullen wij onszelf en anderen om ons heen gelukkig maken. Amin!

GOVOR: ALDIN EF. ŠAHBAZOVIĆ

Imam IKC-a Rotterdam

U ime Allaha, Milostivog Samilosnog,

Cijenjene majke i sestre, draga braćo, poštovani prisutni,
Esselamu alejkum ve rahmetullahi ve berekatuhu,

Na samom početku, dok se pripremao za obred dženaze namaza, želim u svoje lično ime i u ime Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, a time i Islamske Zajednice Bošnjaka u Nizozemskoj, da iskažem zahvalnost svima onima koji su inicirali jedan ovakav događaj koji je evo, hvala Allahu, prerastao u jedan lijep običaj i tradiciju. Da Allah nagradi organizatore i one koji na bilo koji način pomažu da se ovdje danas, pored svih ostalih, može vršiti i naša kolektivna obaveza, a to je klanjanje dženaze namaza u odsustvu našim šehidima, braći i sestrama, žrtvama Genocida u Srebrenici 1995. godine. Na taj način se sjećamo i podsjećamo da je Srebrenica simbol najvećeg ljudskog stradanja krajem XX stoljeća u Evropi, naša najveća rana, tuga i bol.

24 godine mi ukopavamo naše ubijene iz Srebrenice i sa današnjom dženazom u Potočarima je ukopano 33. žrtve. I Potočari imaju svoj zid plača. To je ogromno šehidsko mezarje u Memorijalnom centru Potočari koje svako živ treba posjetiti i pouku uzeti. Međutim, Potočarima nedostaje „zid srama“ na kojem bi bila ispisana imena svih onih koji su na bilo koji način odgovorni za ovo nedjeljo, a mnogo ih je. Genocid u Srebrenici nije uradio jedan ili nekoliko zločinaca. Bilo ih je na stotine i hiljade. Sistematski se pripremao i odvijao.

Govoriti o tome naša je vjerska i moralna, ali i građanska i demokratska obaveza iako sam govor nekada nije dovoljan, jer ako zaista želimo spriječiti buduće genocide i zločine i ako istinski i iskreno želimo da se nikada i nikome isto ili slično ne desi, moramo učiniti puno više od običnog saosjećanja prema žrtvama. Moramo shvatiti dubinu psihologije počinitelja zločina kao i ravnodušnost promatrača zločina. Moramo ustanoviti što je to što neke ljude, koji su inače „normalni“, učini da mrze druge ljude i narode do te mjere da ih planski i sistematski žele istrijebiti?! S druge strane, dakako da treba proučiti i upoznati i one ljude koji pomažu genocid ili stoje po strani i nijemo gledaju zločine nad nevinim ljudima! Svi moramo učiti o holokaustu i genocidu ne samo kao povijesnim činjenicama, već to smatrati kao način da upoznamo našu djecu o opasnosti rasizma, antisemitizma, islamofobije i drugih primjera ljudske netrpeljivosti; da naučimo da cijenimo i poštujemo vrijednost i integritet ljudskog života, da cijenimo religiju i poštujemo religijske razlike, da cijenimo slobodu i poštujemo granice ljudske slobode, da cijenimo vrijednost ljudske časti i poštujemo različitost kod drugoga.

Molimo Uzvišenog da se smiluje svim našim šehidima, da odgovornima podari uputu i svijest da ono što se desilo Bosni i Hercegovini u nedavnoj agresiji, moglo se desiti bilo kojoj drugoj državi i bilo kom drugom narodu. Neka su nam uvijek na umu riječi Poslanika islama, Muhammeda, s.a.v.s.: Ne čini drugom ono što sebi ne bi učinio. Unoseći u svoje živote ovaj princip, učinit ćemo i sebe i druge ljude oko sebe sretnim. Amin!

HET GEBED

Dan volgt nu het gebed voor de slachtoffers van de Srebrenica genocide, de dženaza, onder leiding van imam Aldin Šahbazović.

Naar aanleiding van de wens van vele Bosnische overlevenden en nabestaanden die het gebed beleven als het laatste persoonlijke afscheid van hun dierbaren, wordt nu het dzenaza-gebed verricht net als in het Herdenkingscentrum Potocari.

Wij verzoeken de deelnemers aan de dženaza in de rijen achter de imam te gaan staan. Mensen die niet deelnemen aan het gebed vragen wij in een halve cirkel om de deelnemers heen te gaan staan. Voor hen is er de mogelijkheid om op zijn of haar manier afscheid te nemen van de slachtoffers van de genocide, of op een andere manier eer te betonen.

Daarna zal er twee minuten stilte worden gehouden. Dit geheel wordt vervolgens afgesloten met de "Last Post", uitgevoerd door Bert van Bommel.

Dženaza-gebed

Het bidden van het Dženaza gebed voor overledenen is een gezamenlijke plicht voor moslims.

Een paar belangrijke opmerkingen:

1. Voor het gebed moet je rein zijn. Voor elk gebed moet je een rituele reiniging doen (Abdest). Wie geen Abdest heeft, moet zich alsnog reinigen om het gebed te kunnen doen of bij gebrek aan tijd Tejemmum doen. Tejemmum doe je als volgt: 1. Spreek de intentie uit waarom je Tejemmum neemt. Bv. Ik besluit om Tejemmum te nemen om het begrafenisgebed te bidden. 2. Met schone handen raak je de schone grond, muur of een object uit de grond aan. Schud je handpalmen en raak je gezicht aan, alsof je deze aan het wassen bent. 3. Vervolgens raak je nogmaals de grond, muur of object uit de grond aan. Veeg met je linkerhand je rechterarm tot boven je elleboog. En met je rechterhand je linkerarm tot boven je elleboog.
2. De mensen die bidden moeten zich in minimaal drie rijen verdelen, omdat dat een doel en houvast is in de praktijk van de Profeet.
3. Van de andere aanwezigen die niet meedoen aan het gebed, wordt verwacht dat zij respect tonen voor de doden, door niet te praten, te roken of ongepaste handelingen te verrichten gedurende het gebed.
4. Voor vrouwen is het niet verplicht om het gebed te bidden en ze kunnen ook niet tussen de biddende mensen plaats nemen.

DŽENAZA

Sada slijedi klanjanje dženaze namaza za žrtve genocida čiji se posmrtni ostaci danas kopaju u Memorijalnom Centru Potočari.

Dženaza namaz se klanja po želji i zahtjevu mnogih Bošnjaka, preživjelih genocida, koji ovaj namaz doživljavaju kao zadnju i jedinu mogućnost da se od svojih najmilijih oprostite. Odlučili smo da se obilježavanje molitve održi na isti način kao i u Potočarima, tj. da se žrtvama genocida klanja dženaza namaz u odsustvu.

Zamolili bismo sve vas koji želite klanjati dženazu da se poredate u safove iza imama. Sve vas koji ne učestvujete u klanjaju dženaze, molimo vas da stanete u polukrug, iza safova. Vi koji ne klanjate dženazu, imate mogućnost da odate počast i da se oprostite od žrtava genocida na svoj način.

Aldin Ef. Šahbazović će predvoditi dženazu namaz.

Poslije dženaze namaza slijede dvije minute šutnje. Nakon toga slijedi "posljednji pozdrav" koji će na trubi izvesti Bert van Bommel.

Dženaza-namaz

Klanjati dženazu-namaz umrloj osobi je obavezujuća kolektivna dužnost 'farzi kifaje' za muslimane.

Nekoliko bitnih napomena

1. Za klanjanje dženaza-namaza neophodno imati abdest, pa prema tome ko je bez abdesta treba da uzme abdest kako bi klanjao dženazu, ili neka bar uzme tejemmum ako već nema vremena da uzme abdest; (Tejemmum se uzima ovako: 1. Učini se nijjet radi čega se uzima tejemmum /u ovom slučaju radi namaza/ npr. 'odlučih uzeti tejemmum radi obavljanja dženaza-namaza. 2. Zatim dotaknemo dlanovima čistu zemlju, zid ili predmet od zemlje, dlanove otresemo i njima potaremo lice kao da ga peremo, 3. Na isti način ponovo dotaknemo dlanovima čistu zemlju, zid ili predmet od zemlje, pa potaremo lijevom desnu a desnom lijevu ruku do iza laktova.)

2. Klanjači treba da se svrstaju u najmanje tri reda (saffa), jer to ima svoju svrhu i uporište u praksi Allahovog poslanika.

3. Prisutni neklanjači treba da iskažu poštovanje prema umrlima, ostalim prisutnim i samome namazu kao namazu time što, za vrijeme klanjanja dženaze namaz, neće pušiti, pričati ili činiti neke druge neprijatnosti.

4. Svakako da je potrebno naglasiti da žene ne klanjaju dženazu-namaz, niti se mogu naći među klanjačima.

Manier waarop het Dženaza-gebed wordt gebeden

Het gebed wordt staand gebeden en bestaat uit vier Tekbirs (Allahu Akbar) en Salaams. De handen worden alleen tijdens de eerste tekbir opgetild richting de oren. Als je één tekbir mist, zal je gebed niet geldig zijn, omdat de tekbiri verplicht zijn. Als er verder niets anders meer gebeden wordt dan de tekbiri, is het gebed geldig.

Bij afwezigheid kan de intentie om het begrafenisgebed te bidden met de volgende woorden uitgesproken worden:

"Nevejtu en usallije lillahi te'ala salatel-l-džennazeti-l-ga'ibi, sena'en lillahi ta'ala, ve salavaten 'alen-n-nebijji, ve du'aen li šuheda'i Srebrenica, edaen mustakbilel-kibleti, iktedejtu bi hazel imami – Allahu akber"!

De intentie voor het gebed kan ook in de eigen taal uitgesproken worden, op deze of soortgelijke manier: "In de naam van Allah heb ik besloten het Dženaza gebed te bidden, met lof aan Allah en zegeningen voor de Profeet, zijn mijn gebeden gericht tot de slachtoffers van Srebrenica. Ik keer mij richting Mekka en volg deze imam – Allah is de grootste".

De intentie van dit gebed, net als elk ander, kan vanuit het hart en vanuit de gedachten worden uitgesproken.

Na de eerste Tekbir, wordt de vers "Subhaneke" gebeden, daarbij worden de woorden "ve djelle senauke" voor de woorden "ve te'ala djeduke" toegevoegd.

Vervolgens wordt de tweede Tekbir uitgesproken, waarna de Salavaten worden gebeden. Deze worden ook bij andere gebeden tijdens de laatste zitting gereciteerd. Na de Salavaten, wordt de derde Tekbir gebracht en daarna wordt een Dova (vers) gebeden. Na de Dova, wordt de vierde Tekbir gebracht en de Salam.

Način obavljanja dženaze namaz

Dženaza-namaz nema niti jednog rekata. Klanja se stojeći (na kijamu), a sastoji se od četiri tekbira (Allahu ekber) i selama. Ruke se podignu spram ušiju samo prilikom donošenja prvog tekbira. Ko izostavi makar i jedan tekbir kod klanjanja dženaza-namaza, taj namaz mu neće vrijediti, jer su ti tekbiri obavezni (farz). Ako se više ništa drugo ne bi proučilo, namaz će ipak biti valjan.

Dženazu-namaz u odsustvu zanijetimo sljedećim riječima:

"Nevejtü en usallije lillahi te'ala salatel-l-džennazeti-l-ga'ibi, sena'en lillahi te'ala, ve salavaten 'alen-n-nebiji, ve du'aen li šuheda'i Srebrenica, edaen mustakbilel-kibleti, iktedejtü bi hazel imami – Allahu ekber!"

Nijet za namaz se može učiniti i na svom jeziku, na ovaj ili sličan način:

"Odlučih da klanjam, u ime Allaha Uzvišenog, dženazu-namaz u odsustvu, uz hvalu Allahu i salavat Vjerovjesniku, i upućujući dovu za šehide Srebrenice, okrenuvši se prema Kibli i pristajući za ovim imamom – Allahu ekber".

I ovaj namaz kao i svi drugi može se zanijetiti srcem, odnosno mislima.

Poslije početnog tekbira uči se 'Subhaneke' dodajući mu 've dželle senauke' iza riječi 've te'ala džedduke.'

Zatim se izgovori drugi tekbir, pa se prouče 'Salavati', koji se uče na drugim namazima na posljednjem sjedenju.

Poslije 'Salavata' donose se treći tekbir i onda se prouči 'Dova'.

Nakon 'Dove' prouči se četvrti tekbir i preda se selam.

“IK WIL NAAR ZE TOE”

Met de dagen die voorbijgaan,
verdwijnt onze levensvreugde.
Als of die door de bliksem wordt verwoest.
Ik mis mijn kinderen ontzettend en
probeer me steeds hun beelden voor de geest te halen.
Maar ik ben toch erg blij dat ze ergens anders veilig en vrij zijn

Koor:

**Ik zal zo graag naar ze toe willen gaan,
maar mijn vrijheid is me ontnomen.
In mijn gedachten knuffel ik ze vaak maar,
zal ik ze ooit nog echt kunnen omhelzen.**

Ik bied voor Alen en Dado
dat ze hun verdriet en heimwee kunnen verdragen.
Dat ze de hoop niet verliezen en dat ze blijven geloven
dat hun vader toch eens plotseling voor hen zal staan.

Koor:

**Ik zal zo graag naar ze toe willen gaan,
maar mijn vrijheid is me ontnomen.
In mijn gedachten knuffel ik ze vaak maar,
zal ik ze ooit nog echt kunnen omhelzen.**

We blijven hopen
dat ook voor ons weer de bloemen zullen bloeien
dat een gezond verstand van mensen
boven menselijke wreedheid zal zegen vieren.

Koor:

Dat de toekomst ons nieuwe dagen van vrijheid en geluk zal brengen.

Vredeskoor:

*leden van Oost- Europakoor Mila te Leiden ,
leden van koor Couleur Locale te Heteren
leden van koor Phoenix Vocaal te Apeldoorn,
leden van IKC Bosniak te Arnhem
en solo: Henk van Ziel*

Dirigent: Sead Siočić

“DA IM IDEM”

Dani prošli odoše u prazno
Gromovi života sreću brišu,
lik sinova ja nevidim jasno,
al važno je u slobodi dišu.

Koor:

**Da im idem ja slobodu nemam,
Da ih mazim odavno se spremam.
Da ih ljubim daleko su sada.
Dali ću ih zagrlit nekada?**

Prati srećo Alena I Dadu,
ne dozvoli da ih čeznja svlada.
Kad tuguju nek negube nadu,
vratit će se babo iznenada.

Koor:

**Da im idem ja slobodu nemam,
Da ih mazim odavno se spremam.
Da ih ljubim daleko su sada.
Dali ću ih zagrlit nekada?**

Ostala je samo jedna nada,
na zapadu procvjetat će cijeće.
Kada razum hirove savlada,
živjet ćemo nove dane sreće.

Koor.

Živjet ćemo nove dane sreće.

“WEES NIET VERDRIETIG”

**Vader, heb toch geen verdriet
herdenk hun met gebeden
laat de tranen toch niet stromen
als herinneringen komen.**

Vader, heb toch geen verdriet
wanneer jij mijn graf beziet
laat de tranen toch niet stromen
als je van je kind moet dromen

**Vader, heb toch geen verdriet
herdenk hun met gebeden
laat de tranen toch niet stromen
als herinneringen komen.**

Als mijn geest vervliegt, vervaagt
alles in het niets opgaat
aan het einde van het pad
Rivdan, wachter van de stad.

Jeugdkoor IKC 'Selam' Rotterdam

“NEMOJ ŽALIT SUZAMA”

**Nemoj žalit suzama
Već se sjeti dovama
Nemoj da ti suza krene
Kad probudiš uspomene**

Nemoj žalit oče moj
Kad ugledaš mezar moj
Nemoj da ti suza krene
Kad se sjetiš oče mene

**Nemoj žalit suzama
Već se sjeti dovama
Nemoj da ti suza krene
Kad probudiš uspomene**

K'o da duša poleti
Sva u nuru izgori
Zastane kraj kapije
Ridvan čuvar avlije

HOR IKC-a 'Selam' Rotterdam

Wij gedenken hier, vandaag, het leven en de dood van de 33 personen die vandaag in Potočari (Srebrenica) begraven worden.

Achternaam (naam vader) naam - geboortedatum

Prezime (očevo ime) ime - rođ.

1	Ahmić (Ismet) Omer	1973
2	Avdić (Hasan) Šemso	1964
3	Bajraktarević (Osman) Nedžad	1975
4	Bektić (Redžo) Mevlid	1962
5	Cvrk (Arif) Šaha	1913
6	Cvrk (Behajja) Osman	1979
7	Cvrk (Osman) Rešid	1940
8	Gabeljić (Jusuf) Fadil	1974
9	Hirkić (Bajro) Behadil	1973
10	Husić (Husein) Muradif	1949
11	Isaković (Muhizin) Asim	1975
12	Isaković (Muhizin) Kasim	1973
13	Jašarević (Halid) Ahmet	1950
14	Mehmedović (Džemail) Mali	1959
15	Mehmedović (Suljo) Ismet	1937
16	Meholjić (Hakija) Husejn	1929
17	Memić (Hasan) Sidik	1960

**Elke ballon staat symbool voor één van de 33 slachtoffers die vandaag worden begraven. Aan elke ballon hangt een naamkaartje met de naam van een slachtoffer.*

Aan het eind van de herdenking laten wij weer witte, ecologisch afbreekbare ballonnen op voor de slachtoffers. Binnenkort komt er een verbod in gemeente Den Haag op het oplaten van alle soorten ballonnen. Volgend jaar zullen we natuurlijk hier gehoor aan geven.

18	Mujić (Ramo) Fahrudin	1970
19	Mujić (Ramo) Zijo	1968
20	Nukić (Haso) Esad	1977
21	Pilav (Rasim) Zaim	1946
22	Pilav (Zaim) Fuad	1976
23	Purković (Ahmet) Šemso	1952
24	Salkić (Alija) Bajro	1957
25	Salkić (Fadil) Sabahudin	1972
26	Suljić (Nazif) Adil	1952
27	Suljić (Salko) Sabit	1974
28	Šaranović (Ševkija) Sadik	1969
29	Tabaković (Nurija) Smail	1964
30	Tabaković (Zajko) Hajro	1938
31	Tahić (Hamed) Enver	1976
32	Tihić (Mustafa) Hamed	1928
33	Tihić (Šukrija) Vekaz	1975

**Svaki balon simboliše jednu od 33. žrtve čiji se posmrtni ostaci danas kopaju u Memorijalnom Centru Potocari. Na balonima je prikačena kartica sa imenima žrtava ovogodišnje komemoracije.*

DANKWOORD

Dames en heren, we hebben nu de ballonnen losgelaten met de namen van de slachtoffers van de genocide in Srebrenica die vierentwintig jaar geleden zijn vermoord en vandaag in Potocari, Srebrenica, hun laatste rustplaats hebben gevonden.

Laten we hen en de andere slachtoffers van de genocide van Srebrenica niet vergeten. Laten we, ieder op zijn of haar eigen manier, bij hen betrokken blijven en hen meenemen in ons hart. Laten we waakzaam blijven en alles doen wat in onze macht ligt, om ervoor te zorgen dat er nooit meer een genocide gebeurt zoals in Srebrenica. Laten we er alles aan doen om de verantwoordelijke voor de genocide op een passende manier te straffen, als les voor de toekomstige generaties, dat misdaad niet loont maar wordt bestraft.

Nooit meer Srebrenica!

Ten slotte, bedankt voor uw aanwezigheid en graag tot volgend jaar, zaterdag 11 juli 2020.

RIJEČ ZAHVALE

Dame i gospodo, pustili smo balone sa imenima žrtava genocida u Srebrenici koji su prije 24. godine ubijene i koje su danas u Potočarima konačno dobile posljednje mjesto smiraja.

Ne zaboravimo njih i sve druge žrtve pada Srebrenice. Ostanimo, svako na svoj način, vezani za njih i nosimo ih u našim srcima. Ostanimo oprezni i činimo sve što je u našoj moći da ne dozvolimo da se ikada ponovi genocid kao u Srebrenici. Potrudimo se da zločinci koji su krivi za počinjeni genocid budu na pravi način kažnjeni kao pouka budućim generacijama da svaki zločin mora biti sankcionisan. Da više niko i nikada ne pomisli počiniti zločin takvih razmjera bilo gdje i bilo kome.

Nikad više Srebrenica.

Na kraju, se naravno zahvaljujemo vama na vašem prisustvu i nadamo se da ćemo se okupiti u ovom i većem broju naredne godine, u subotu 11. jula 2020. godine.

Deze herdenking is mede mogelijk gemaakt door de volgende samenwerkende organisaties:

Ova komemoracija je realizovana kroz zajedničko angazovanje organizacionog komiteta u kojima su učestovali:

- **Vereniging van Overlevenden van de Srebrenica Genocide juli 1995**
- **Platform BiH** Overkoepelende organisatie van BiH-verenigingen in Nederland
- **Mladi BiH** Vereniging van BiH-jongeren in Nederland
- **SGTRS** Stichting Geschiedenis Totalitaire Regimes en hun Slachtoffers
- **IVBN** Islamitische Vereniging van Bosniakken in Nederland (IZBN)
- **ICHI** Internationaal Comité voor Humanitair Ingrijpen

Bloem van Srebrenica

De kleur wit is het symbool van de onschuld en staat voor de onschuldige slachtoffers van de genocide. Groen staat voor de hoop en het ontwaken, het symboliseert de wens dat alle burgers, ongeacht hun religie en nationaliteit in heel Bosnië en Herzegovina, Europa en de wereld wakker worden geschud en de verschrikkingen van de genocide en het lijden van de Bosniërs nooit zullen vergeten. De elf blaadjes van deze bloem staan voor 11 juli 1995.

Cvijet Srebrenice

Cvijet se sastoji od 11 bijelih latica i zelenog tučka, koji imaju svoju posebnu poruku. Naime, bijela boja simbolizira nevinost i simbol je nevino stradalih u genocidu, zelena je simbol nade, ali i buđenja, te nosi poruku i želju da se svi građani bez obzira na vjeru i naciju širom Bosne i Hercegovine, regiona, Evrope i svijeta probude i ne zaboravljaju strahote genocida i patnje kroz koju su prošli Bošnjaci. Jedanaest latica ovog cvijeta predstavljaju 11. juli 1995. godine.

11 juli 2019, het Plein - Den Haag

www.srebrenica-herdenking.nl